

Sprawozdanie z realizacji Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Gminy Sulechów
na lata 2011-2015

Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Gminy Sulechów na lata 2011-2015 został przyjęty uchwałą nr 0007.145.2011 Rady Miejskiej w Sulechowie z dnia 15 listopada 2015 r. Wyznaczono w nim trzy główne cele do zrealizowania:

1. promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
2. zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
3. zapobieganie przemocy w rodzinie, szkole i środowisku lokalnym.

W roku 2014 program realizowany był przez wszystkie jednostki organizacyjne (Sulechowski Dom Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Sportu i Rekreacji, Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień) oraz placówki oświatowe (3 przedszkola, 7 szkół podstawowych, 3 gimnazja). Podmioty te podejmowały niżej opisane działania służące upowszechnieniu wiedzy na temat zdrowia psychicznego oraz poprawie jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi.

W roku 2014 Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień wspierało placówki oświatowe **w promowaniu zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym** poprzez organizowanie zajęć warsztatowych, spektakli i koncertów profilaktycznych oraz prelekcji z zakresu profilaktyki uzależnień z zastosowaniem alkogogli oraz symulatora jazdy pod wpływem alkoholu. Młodzież dzięki ciekawym zajęciom zyskała wiedzę na temat zagrożeń płynących ze stosowania szkodliwych substancji. W promowaniu zdrowego stylu życia bez nałogów pomagały także organizacje pozarządowe (Hufiec Babimojsko-Sulechowski ZHP, Polski Czerwony Krzyż), które w ramach przyznanych dotacji prowadziły warsztaty profilaktyczno-wychowawcze w formie obozów letnich. W dwóch 10-dniowych turnusach uczestniczyło łącznie 60 dzieci. Dodatkowo Hufiec Babimojsko-Sulechowski ZHP zorganizował warsztaty edukacyjno-profilaktyczne połączone z konkursem z zakresu profilaktyki uzależnień dla 200 uczniów szkół podstawowych. Z kolei w ramach kampanii społecznych pn. „Zachowaj Trzeźwy Umysł” oraz „Gmina Sulechów Rymuje – lubię moją miejscowość” dzieci i młodzież mogły skorzystać z atrakcyjnej oferty zagospodarowania czasu wolnego, a przy tym rozwijać swoje zainteresowania i budować prawidłowe relacje z otoczeniem. Kampanie skierowane były do ok. 3000 uczniów. Dla wszystkich mieszkańców natomiast przygotowano ulotki informacyjne „Jak dbać o zdrowie psychiczne własne

i innych”, w których znalazły się terminy wraz z godzinami przyjęć specjalistów w różnych ośrodkach zdrowia i instytucjach pomocowych.

Sulechowski Dom Kultury prowadzi działalność kulturalną skierowaną do wszystkich mieszkańców, również tych z zaburzeniami psychicznymi. Wśród ubiegłorocznych propozycji placówki znalazły się koncerty, wystawy, imprezy plenerowe, konkursy, stałe zajęcia artystyczne, w których – zależnie od wydarzenia – uczestniczyło od 20 do 500 osób. Ponadto konkursy tematyczne zgromadziły ok. 300 uczniów w różnym przedziale wiekowym. Działania z zakresu kultury pozwoliły zwiększyć integrację społeczną osób z zaburzeniami psychicznymi oraz podniosły samoocenę i pewność siebie takich osób.

W ramach zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy osoby niepełnosprawne zdobywały umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Podopieczni ŚDS poddawani byli rehabilitacji, brali udział w imprezach kulturalnych. Kształtowano w ten sposób zachowania i styl życia korzystne dla zdrowia psychicznego. W działaniach tych udział brało 38 osób niepełnosprawnych w wyniku upośledzenia lub choroby psychicznej.

W placówkach oświatowych prowadzonych przez Gminę Sulechów podejmowano szereg zadań z zakresu promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Przedszkole nr 5 realizowało programy prozdrowotne poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne, w których udział brały dzieci z grup 4-, 5-, 6-latków oraz z grupy integracyjnej (łącznie 93 przedszkolaków). Podczas zajęć pogłębiano wiedzę dzieci o zdrowiu i sposobach zwalczania chorób.

Szkoły podstawowe z terenu gminy promowały zdrowie psychiczne poprzez zajęcia tematyczne angażujące również rodziców. W Kalsku przygotowano pogadanki na temat mobbingu internetowego, zastraszania i cyberprzemocy pod hasłem „Zagrożenia płynące z Internetu”, w których udział wzięło 32 opiekunów uczniów, a 5 rodzin objętych zostało wsparciem wynikającym z zagrożenia patologią, wykluczeniem społecznym lub chorobami psychicznymi. Dzieci z rodzin, w których rodzice borykali się z problemami psychicznymi objęto specjalną opieką. W Cigacicach upowszechniano wśród dzieci i rodziców wiedzę na temat zdrowia psychicznego, kształtowano zachowania i styl życia korzystne dla zdrowia psychicznego, rozwijano umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu. Szczególną uwagę zwracano na działania mające na celu zapobieganie depresji i samobójstwom. Cele te osiągnęto poprzez uczestnictwo w programach takich jak: „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „W zdrowym ciele zdrowy duch”, Szkolny Program Profilaktyki oraz poprzez realizację klasowych programów wychowawczych,

w których uczestniczyło 68 uczniów klas I-VI, ich rodzice oraz nauczyciele. Udział całej społeczności szkolnej i jej zaangażowanie w pracę na rzecz rozwoju osobowości młodzieży i kształtowania ich cech charakteru oraz umiejętności interpersonalnych wpłynął na dobrostan psychiczny uczniów. Poza tym środowisko lokalne skonsolidowało się na rzecz działań prowychowawczych i prorozwojowych. W Szkole Podstawowej nr 1 w Sulechowie nacisk kładziono na podnoszenie umiejętności komunikacji interpersonalnej, czemu służyły pogadanki o negatywnych emocjach i sposobach radzenia sobie z nimi. Dzieci nauczyły się dzięki nim negocjacji, mediacji, postaw asertywnych, co z kolei spowodowało wzrost samooceny. Realizowano prozdrowotne programy mające wzmocnić psychicznie uczniów: „Ja sam buduję swój wizerunek”, „Mój wybór”. W zajęciach integracyjnych prowadzonych przez psychologa szkolnego brało udział 140 uczniów, w tym 39 uczestniczyło w zajęciach poświęconych rozwijaniu empatii. Kolejnych 12 uczniów uczęszczało na indywidualne zajęcia terapeutyczne z psychologiem, 300 rodziców wzięło udział w psychoedukacji opiekunów, następnych 40 skorzystało z pomocy w uzyskaniu opinii dotyczącej gotowości szkolnej dziecka, 22 uczniów uczestniczyło w zajęciach pn. „Komunikacja – jak dobrze porozumiewać się w grupie”, 47 – „Agresja – jak sobie z nią radzić”, 75 – „Używki – zagrożenie dla organizmu”, 72 – wzięło udział w ankiecie pod hasłem „Młodzi a substancje psychoaktywne”, kolejnych 20 – „Jak ćwiczyć nasz umysł”, 24 – „Profilaktyka agresji”. Podobne działania prowadzone były w Szkole Podstawowej w Bukowie, w której szczególnie nacisk kładziono na kształtowanie zachowań i stylu życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego oraz wzorców i postaw prozdrowotnych, a także na rozwijanie umiejętności pomocnych w eliminowaniu próby sięgania po używki, tj.: umiejętności mówienia „NIE”, umiejętności radzenia sobie ze stresem, umiejętności przewidywania konsekwencji, poprawnej komunikacji interpersonalnej, wzmocnienia poczucia własnej wartości, umiejętności budowania właściwej hierarchii wartości, stymulowania wychowanków do poznawania ich mocnych stron i czerpania z nich siły do unikania zachowań ryzykownych. Wdrażany był ponadto program z zakresu profilaktyki uzależnień „Mój wybór” cz. II, w ramach którego uczniowie brali udział w międzyszkolnym turnieju rekreacyjno-sportowym „Spróbujmy - inaczej”. Poza tym szkoła wzięła udział w konkursie plastycznym polegającym na wykonaniu plakatu promującego zdrowy styl życia nt. „Jak żyć zdrowo”. Realizowano także warsztaty edukacyjno-profilaktyczne o następującej tematyce: „Zachowania sprzyjające i zagrażające zdrowiu”, „Jak radzić sobie ze stresem”, „Emocje” oraz program profilaktyki palenia tytoniu: w kl. I-III „Nie pal przy mnie, proszę”, w kl. IV-VI „Znajdź właściwe rozwiązanie”. Placówka

uczestniczyła również w V Europejskim Tygodniu Sportu dla Wszystkich, w ramach którego zorganizowano w szkole imprezy sportowo-rekreacyjne pod hasłem: „Żyjemy zdrowo – na sportowo”, uczniowie brali udział w „Biegu po zdrowie”, wykonali plakat promujący zdrowe atrakcyjne i miłe spędzanie czasu wolnego. Wymienione działania objęły wszystkich 49 uczniów placówki. Dodatkowo rodzicom i uczniom udzielano informacji, porad i wskazówek ułatwiających rozwiązywanie problemów takich jak lęk przed szkołą. Polecono i udostępniono bajki terapeutyczne, zasugerowano konsultacje z psychologiem, z których systematycznie korzystało 1 dziecko. Ponadto dla 45 rodziców przez pracownika Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przeprowadzona została pogadanka nt. „Jak wspierać dziecko rozpoczynające naukę w szkole”. Poza wspomnianymi wyżej działaniami i programami prozdrowotnymi, które realizowane były we wszystkich placówkach oświatowych, Szkoła Podstawowa w Kijach we współpracy z ZHP prowadziła zajęcia profilaktyczne pod hasłem „Recepta na przyjaźń”, w których uczestniczyło 26 uczniów. Ponadto 29 rodziców wzięło udział w warsztatach przygotowanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną pn. „Słowa ranią, czyli jak unikać krzyku, kpin i obrażania dziecka”. W toku realizacji programów z zakresu zdrowia uczniowie poznawali samych siebie oraz uczyli się brania odpowiedzialności za własne zdrowie.

Młodzież gimnazjalna uczestniczyła w programach, których celem było przeciwdziałanie zaburzeniom w zachowaniu - częstym ze względu na okres dojrzewania. We wszystkich gimnazjach, w których łącznie uczyło się 729 dzieci, prowadzono zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień oraz na temat praw, obowiązków i konsekwencji własnych czynów. Gimnazjaliści uczestniczyli w kampaniach i programach takich jak: „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Zaplątani w sieci”, „Stres”, „Rozwiązywanie konfliktów”, „Asertywność”, „Rozmowy, które mogą pomóc”, „Gdzie szukać pomocy? Telefon zaufania”, „Uczucia i sposoby ich okazywania”, „Tolerancja”, „W sidłach nałogu”, „Alkoholizm – droga donikąd”, „Niepełnosprawność”, „Wyloguj się do życia”, „Stop cyberprzemocy”, „Narkotyki – rozmazane życie” itp. Szkoły uczestniczyły w zajęciach na temat szkodliwego wpływu alkoholu i narkotyków. Według potrzeb współpracowały także z instytucjami wspomagającymi zdrowie psychiczne. Także rodzice mogli liczyć na wsparcie placówek w sytuacjach wymagających pomocy specjalistów.

Kolejnym celem *Programu...* jest **zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym**. Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień prowadziło punkt konsultacyjny, w którym pomagano

diagnozować uzależnienia. Przeprowadzono ok. 300 rozmów z osobami uzależnionymi od alkoholu, narkotyków, współuzależnionymi oraz osobami dotkniętymi przemocą, z czego ok. 200 rozmów odbyło się z osobami, które nie zarejestrowały się w bazie danych biura. W ten sposób zwiększono świadomość mieszkańców na temat możliwości radzenia sobie w trudnych sytuacjach kryzysowych wynikających z uzależnienia. Starano się także aktywizować osoby z zaburzeniami psychicznymi poprzez rozmowy motywujące nie tylko z uzależnionymi, lecz także ich rodzinami i osobami bliskimi. Według potrzeb kontaktowano się również z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, ośrodkami terapii uzależnień, profilaktyki, psychoterapii itp., w których potrzebujące osoby miały zapewnioną szybką pomoc. Ponadto troje terapeutów udzieliło ok. 1200 konsultacji osobom wymagającym specjalistycznej pomocy terapeutycznej ze względu na uzależnienie, zagrożenie uzależnieniem lub współuzależnienie. Pełnomocnik ds. Uzależnień wspierał także grupę samopomocową kobiet oraz Anonimowych Alkoholików, którym udostępnił nieodpłatnie pomieszczenia.

W Sulechowskim Domu Kultury prowadzono aktywizację osób niepełnosprawnych oraz zagrożonych zaburzeniami psychicznymi. Zorganizowano występy pod hasłem „Z muzyką i teatrem przez świat”, jasełka, spotkanie z piosenką biesiadną, plener plastyczny pt. „Zamek malowany” z udziałem dzieci ze świetlicy socjoterapeutycznej. Zależnie od rodzaju imprezy liczba uczestników wahała się od 50 do 300 osób. Czynny udział osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie w wydarzeniach kulturalnych sprzyjał zmniejszeniu barier psychicznych nie tylko ze strony osób chorych lub zagrożonych zaburzeniami, ale także osób zdrowych w stosunku do niepełnosprawnych. Poprzez organizowanie wielu masowych imprez kulturalnych przeciwdziałano wykluczeniu społecznemu takich osób.

Ośrodek Pomocy Społecznej koordynował różne formy opieki i pomocy, które dostosowywał indywidualnie do potrzeb. Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji otrzymywały świadczenia pieniężne, rzeczowe i usługowe z pomocy społecznej. W ramach pracy socjalnej prowadzone było poradnictwo prawne, medyczne i rodzinne. Osoby niepełnosprawne i ich rodziny wspierano również świadczeniami w postaci funduszu alimentacyjnego, świadczeń rodzinnych i dodatków mieszkaniowych. Ośmiu osobom z zaburzeniami psychicznymi, które z powodu niepełnosprawności wymagały wsparcia innych osób w swoim miejscu zamieszkania udzielono pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych. Wsparcie ośrodka pozwoliło osobom potrzebującym przezwyciężyć trudną sytuację życiową i ułatwiło życie w środowisku rodzinnym i społecznym.

W Przedszkolu nr 5 dbano o zwiększenie integracji społecznej dzieci z zaburzeniami i zapewnienie im możliwości i warunków pobierania nauki zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi oraz predyspozycjami. W placówce w roku 2014 uczyło się 5 dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności, 4 - z opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej. Wprowadzenie elementów zdrowia psychicznego do zadań przedszkola wpłynęło na wcześniejsze rozpoznawanie problemów ze zdrowiem u dzieci. Pomogły w tym również wykwalifikowana kadra pedagogiczna, kampanie informacyjne, zajęcia wychowawcze, gry i zabawy dydaktyczne. W przedszkolu nr 5 w grupie integracyjnej „Zajaczki” przebywało 18 dzieci, w tym 5 dzieci niepełnosprawnych, dla których stworzono warunki umożliwiające uczestnictwo w społeczności przedszkolnej. Ponadto prowadzone były działania profilaktyczne w celu polepszenia zasobów intelektualnych dzieci ze specjalnymi potrzebami, wzmocnienia odporności psychicznej i radzenia sobie z niekorzystnymi sytuacjami życiowymi.

W roku 2014 Szkoła Podstawowa w Kalsku zapewniła wsparcie 2 rodzinom zagrożonym chorobami psychicznymi poprzez rozmowy wspierające i skierowanie do miejsc, w których można uzyskać pomoc. Udzielano także specjalnej opieki i wsparcia uczniom. Dzięki temu wzrosła świadomość na temat instytucji pomocowych. Starano się także budować pozytywne relacje rodzic – szkoła. Wzrosło zaufanie do placówki, co przełożyło się na większą otwartość wobec problemów związanych z chorobami psychicznymi. W Cigacicach upowszechniano różnorodne formy pomocy poprzez wspieranie dzieci i młodzieży oraz rodziców, konsultacje i grupy wsparcia tworzone z grup rodziców, których celem była pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i emocjonalnych oraz kształtowanie umiejętności radzenia sobie z problemami, ponadto zapewnienie uczniom z zaburzeniami emocjonalnymi wielostronnej pomocy oraz wsparcia, korzystanie z porad specjalistów organizowanych przez pedagoga szkolnego i wychowawców klas, konsultacje i diagnozę problemów uczniów we współpracy ze specjalistami poradni psychologiczno-pedagogicznej w Sulechowie i Zielonej Górze, realizację zajęć socjoterapeutycznych w świetlicy szkolnej, zapewnienie zdrowego spędzania czasu podczas ferii zimowych i wakacji poprzez organizację zajęć sportowo rekreacyjnych na terenie szkoły, organizację wspólnych imprez, turniejów i pikników uczniów szkoły i osób niepełnosprawnych przy współpracy z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Górzyczynie. Działania te skierowane były do wszystkich uczniów szkoły (68 osób) oraz ich rodziców i nauczycieli. Pozwoliło to na przełamanie części barier psychologicznych oraz niechęci do osób chorych, zniwelowało u dzieci biorących udział w realizowanych zajęciach stereotypów i mitów na temat osób

z zaburzeniami psychicznymi. W kolejnej placówce – Zespole Szkół w Sulechowie - udzielano indywidualnych porad i konsultacji rodzicom i uczniom potrzebującym wsparcia i poradnictwa psychologicznego. Przeprowadzono zajęcia psychoedukacyjne w klasach sprawiających trudności wychowawcze. Ponadto dla uczniów z problemami emocjonalnymi prowadzono zajęcia indywidualne o charakterze terapeutycznym. W roku ubiegłym 1 uczeń SP w Kijach skorzystał z konsultacji w Poradni Zdrowia Psychicznego Dzieci i Młodzieży w Zielonej Górze, a 2 osoby z SP nr 1 w Sulechowie uczestniczyły w indywidualnych spotkaniach terapeutycznych, dzięki którym wzrosła ich świadomość związana z wpływem używek na zdrowie fizyczne i psychiczne. Rodzice uczniów Gimnazjum nr 2 w Sulechowie uzyskiwali pomoc w kierowaniu dziecka na badania do poradni psychologiczno-pedagogicznej, ilekroć zaszła taka potrzeba. Dodatkowo pracę placówki w tym zakresie wspomagał terapeuta zaburzeń zachowań dorastających dzieci. Wychowawcy i pedagodzy szkolni pomagali uczniom w rozwiązywaniu problemów i podnoszeniu samooceny w celu poprawy stanu psychicznego.

Ostatnim głównym celem wskazanym w *Programie...* do osiągnięcia jest **zapobieganie przemocy w rodzinie, szkole i środowisku lokalnym**. Realizując to zadanie jednostki współpracowały z sądami (przede wszystkim z wydziałem rodzinnym i ds. nieletnich), kuratorami zawodowymi i społecznymi, policją oraz prokuraturą. Pełnomocnik ds. Uzależnień wspierał w tym zakresie placówki oświatowe poprzez prelekcje i pogadanki tematyczne upowszechniające wiedzę wśród dzieci i młodzieży na temat konsekwencji agresji oraz praw przysługujących poszkodowanym. Starano się w ten sposób eliminować przemoc fizyczną, psychiczną i ekonomiczną wśród uczniów. Dodatkowo zapewniono osobom uzależnionym i potrzebującym szybkiej pomocy w ich problemach.

Działalność SDK w zakresie przeciwdziałania zaburzeniom w zachowaniu dzieci i młodzieży polegała przede wszystkim na promocji zachowań właściwych. W związku z tym SDK zorganizował w 2014 r. szereg imprez i wydarzeń, które poprzez aktywny udział dzieci i młodzieży miały przyczynić się do rozpowszechnienia wśród nich prawidłowych postaw społecznych. Podczas spotkań z uczestnikami instruktorzy zwracali uwagę na zasady rywalizacji fair play oraz skutecznej współpracy w zespole opartej na wzajemnym szacunku. Wydarzenia te miały różny charakter. W zajęciach stałych (np. tanecznych, muzycznych, plastycznych, graficznych, fotograficznych) uczestniczyło łącznie ok. 200 dzieci w wieku od 5 do 18 lat, które w ciekawy i atrakcyjny sposób spędzały czas wolny, ucząc się przy tym pracy w grupie, wzajemnego szacunku, zabawy bez agresji oraz zdrowej rywalizacji.

Dodatkowo dzieci mogły skorzystać z ciekawych propozycji kulturalnych przygotowanych specjalnie na czas ferii zimowych i wakacji, np. ABC realizacji dźwięku, otwarte spotkania z historią, rejsy statkiem LAGUNA, wycieczki edukacyjne po Sulechowie i okolicy z przewodnikiem, turnieje o tytuł Mistrza Kuchni, impreza plenerowa Dzień Pszczoły, Dziecięce Mistrzostwa Sulechowa w Kręglach, Gry XXL. Z tych propozycji w roku 2014 w zależności od rodzaju imprezy korzystało od 30 do 100 osób. Ponadto SDK przygotował cykl zabaw rekreacyjno-edukacyjnych realizowanych podczas imprez plenerowych takich jak: Dni Sulechowa, Flis Odrzański, Majówka 2014, Przegląd Dorobku Przedszkoli, Sulechowski Turniej Łucznicy, konkurencje sportowe, turnieje podczas Dni Strażaka w Pomorsku oraz Otwartej Zagrody w Klępsku, a także Dożynek Gminnych w Mozowie, Most gitarowy Wrocław - Zielona Góra -Sulechów (wspólne granie utworu Jimiego Hendrixa). Z myślą o dzieciach organizowano konkursy plastyczne (np. na projekt kartki świątecznej - bożonarodzeniowej i wielkanocnej, eliminacje gminne Lubuskiego Dziecięcego Konkursu Recytatorskiego, Lubuskiego Dziecięcego i Młodzieżowego Festiwalu Piosenki, Przeglądu Grup Jasełkowych i Kolędniczych, konkurs dla szkół na baner WOŚP), w których udział brało od 30 do 250 osób. Promowano w ten sposób aktywny wypoczynek pozbawiony przemocy i zachowań niewłaściwych, zwiększono motywację dzieci do czynnego udziału w imprezach organizowanych dla społeczności lokalnej. Poprzez przygotowania do poszczególnych konkursów uczestnicy rozwinęli cechy osobowościowe składające się na prawidłowy model zachowania – sumienność, cierpliwość, samodyscyplinę, szacunek wobec innych. Adresatami działań podejmowanych przez Ośrodek Sportu i Rekreacji byli mieszkańcy miasta i gminy Sulechów w przedziale wiekowym od przedszkolaków po emerytów. Uprawianie sportów i aktywność ruchowa sprzyjały poprawie zdrowia i kondycji psychicznej, pozwalały na wypoczynek w gronie rodzinnym. W roku 2014 z oferty OSiR-u skorzystało 334 454 osób.

W ramach działalności Ośrodka Pomocy Społecznej prowadzone było specjalistyczne poradnictwo dla rodzin, obejmujące w szczególności poradnictwo prawne, medyczne i rodzinne. Zadaniem OPS-u było upowszechnianie wiedzy wśród ofiar i sprawców przemocy na temat praw i konsekwencji ich działań. Procedurami interwencji wobec przemocy w rodzinie zajmował się Zespół Interdyscyplinarny, w którego składzie znajdowali się pracownik socjalny i policjant oraz osoby zaproszone do współpracy. W trakcie działań grupy roboczej ZI odbywały się spotkania z ofiarami i sprawcami przemocy, którzy informowani byli o prawach i konsekwencjach zaistniałej sytuacji i sposobie wykorzystania przysługujących im praw. Spotkania grup roboczych pozwoliły na rozpoznanie sytuacji

rodzin dotkniętych przemocą, ustalono sposoby przeciwdziałania przemocy oraz dały możliwość monitorowania skutków podjętych działań. W ubiegłym roku 60 rodzin objętych zostało procedurą Niebieskiej Karty, odbyły się 4 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego, w tym 155 spotkań grup roboczych. W ramach współpracy OPS-u ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Kobiet BABA udzielano porad prawnych i psychologicznych osobom dotkniętym przemocą. Z takiego wsparcia skorzystało 101 rodzin, których sytuacja wymagała interwencji. Ofiary przemocy i osoby zagrożone otrzymały informację o instytucjach udzielających pomocy w takich sytuacjach oraz uzyskały wskazówki dotyczące sporządzania pozwów sądowych i innych pism do postępowań prawnych. Eliminowanie przemocy to także podejmowanie wszechstronnych działań mających na celu zminimalizowanie skutków agresji fizycznej lub psychicznej. Pracownicy socjalni kierowali opinie do Sądu Rodzinnego dotyczące nieprawidłowości w sprawowaniu opieki nad dziećmi, a także zawiadomienia do prokuratury o wszczęcie postępowania przeciwko sprawcom przemocy. Sporządzali także informacje do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które były wykorzystywane do kierowania osób uzależnionych na odpowiednią terapię. W roku 2014 pracownicy OPS-u skierowali 19 wniosków do sądu o wgląd w sytuację rodziny, złożyli 22 zawiadomienia do prokuratury o stosowaniu przemocy oraz 132 informacje (w tym 19 dotyczyło sprawców przemocy). Dzięki rozwiązaniom prawnym poprawie uległa sytuacja w szczególności małych dzieci, które narażone były na niestosowne zachowania opiekunów. Ponadto ofiary przemocy na wniosek pracowników socjalnych kierowane były do całodobowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej. W tym ośrodku w roku ubiegłym umieszczono 4 osoby, w tym 2 dzieci ofiar przemocy, które otrzymały schronienie i fachową opiekę, a przede wszystkim zostały odizolowane od sprawcy przemocy.

Nauczyciele i personel Przedszkola nr 5 pracował w oparciu o program zapobiegania przemocy, szczególną uwagę zwracając na oznaki przemocy w stosunku do dzieci. Wraz z rodzicami i opiekunami starano się zapewnić sprawne działanie przedszkolaków w sytuacjach kryzysowych. Podobnie w innej placówce – Przedszkolu nr 6 – upowszechniano wiedzę na temat praw dziecka i konsekwencji ich działania, eliminowano przemoc fizyczną i psychiczną poprzez zajęcia wychowawczo-dydaktyczne, w których udział brały wszystkie dzieci uczęszczające do placówki (119 osób). Dodatkowo 5 przedszkolaków uczestniczyło w zajęciach z elementami bajkoterapii, muzykoterapii i artterapii, zajęciach relaksacyjnych, dzięki czemu zyskały umiejętność wyciszenia emocji i radzenia sobie ze stresem. Dzieci zyskały także świadomość na temat przemocy w przedszkolu i w domu i nabyły umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach. W Przedszkolu nr 7 również realizowano program

wychowawczy pn. „Zapobieganie złym zachowaniom”, którego głównym założeniem było kształtowanie odpowiedniej postawy społecznej oraz wdrażanie dzieci do kulturalnego zachowywania się w relacjach z innymi ludźmi (z osobami dorosłymi i z rówieśnikami), a także rozwijanie umiejętności rozwiązywania spraw konfliktowych, zapobieganie przemocy i eliminowanie agresji słownej i fizycznej wśród wychowanków przedszkola, rozwijanie umiejętności rozróżniania dobra od zła, kształtowanie podstawowych norm moralnych oraz uświadomienie zagrożeń otaczającego świata. Program wychowawczy stanowił wytyczne do pracy wychowawczej dla dyrektora przedszkola, nauczycieli, pracowników niepedagogicznych oraz organizacji i instytucji wspomagających pracę przedszkola. Realizacja założeń programowych we wszystkich grupach wiekowych wpłynęła na spójność i wielokierunkowość oddziaływań wychowawczych.

Placówki oświatowe najwięcej działań związanych z realizacją *Programu...* wykonywały w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie, szkole i środowisku lokalnym. W Szkole Podstawowej w Kalsku 30 rodziców uczestniczyło w pogadance „Kocham, nie biję”, która uświadomiła zagrożenia wynikające ze stosowania niewłaściwych metod wychowawczych. 39 uczniów klas II-VI wzięło udział w badaniu dotyczącym przemocy, które pomogły zdiagnozować problem agresji w szkole i środowisku lokalnym. Ponadto 48 uczniów klas I-VI i 35 przedszkolaków uczestniczyło w licznych pogadankach, apelach i warsztatach terapeutycznych na temat zapobiegania przemocy fizycznej i psychicznej. Szkoła Podstawowa w Cigacicach zapobiegała przemocy w rodzinie i w szkole poprzez przeprowadzenie diagnozy problemów wychowawczych w szkole i występowania przemocy (także psychicznej) na terenie szkoły oraz po zajęciach szkolnych, indywidualne spotkania i konsultacje dla rodziców oraz uczniów z pedagogiem szkolnym i wychowawcami klas, realizację szkolnego programu profilaktyki, prowadzenie zajęć edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców, informowanie o możliwości otrzymania wsparcia dla osób doznających przemocy. Uczniowie placówki i ich rodziny uzyskali wiedzę gdzie mogą otrzymać informacje na temat wsparcia i przeciwdziałania przemocy. Przełamany został opór środowiska przed dzieleniem się swoimi problemami i szukaniem pomocy u specjalistów. SP w Brodach przeprowadziła badanie nt. poczucia bezpieczeństwa, dzięki któremu zapoznano się z potrzebami dzieci w tym zakresie. Opracowano harmonogram dyżurów uczniowskich, dzięki czemu dzieci zaangażowały się w troskę o bezpieczeństwo swoje i rówieśników. Zespół Szkół w Sulechowie starając się zapobiegać przemocy w placówce realizował założenia programu „Bezpieczna Gmina Sulechów”. Podczas zajęć tematycznych uczniowie uświadamiani byli ponadto na temat zagrożeń wynikających ze stosowania

przemocy fizycznej i psychicznej. Poznawali alternatywne formy reagowania na agresję, w czym pomagały instytucje wspierające jak sąd, policja, kurator. Szczególną uwagę poświęcono zagrożeniom wynikającym z niewłaściwego korzystania z telefonii komórkowej, gier komputerowych i Internetu. W działania podejmowane z zakresu ochrony zdrowia psychicznego zaangażowano całą społeczność szkolną. W klasach I-IV SP nr 1 w Sulechowie prowadzono spotkania z wychowawcami, pedagogiem i psychologiem na temat przemocy. Jedna osoba otrzymała pomoc specjalistyczną w eliminowaniu napięć psychicznych wywołanych niepowodzeniami szkolnymi. Ponadto prowadzono zajęcia tematyczne „Jak radzić sobie ze złością” (20 uczniów), „Jak radzić sobie z emocjami” (25 uczniów), rozmowy z psychologiem na temat sposobów wspierania dziecka nadpobudliwego (40 rodziców), rozmowy profilaktyczne z rodzicami (110 rodziców) oraz z uczniami (420 uczniów). SP w Bukowie także realizowała zadania mające na celu przeciwdziałanie niestosownym zachowaniom dzieci i młodzieży i minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, eliminowanie agresywnych zachowań uczniów, wdrażanie uczniów do przestrzegania szkolnych zasad zachowania. Placówka kontynuowała szkolną akcję wychowawczo-profilaktyczną: „Agresji i przemocy – stop”. W ramach akcji utrzymany został system nagradzania kulturalnego zachowania uczniów znaczkiem „Jestem OK.” i karania negatywnych przykładów (47 (58%) uczniów zostało nagrodzonych znaczkiem kulturalnego zachowania „Jestem OK.!, a 9 % zostało ukaranych wystąpieniem i naganą dyrektora szkoły, co w porównaniu z poprzednim rokiem wskazało na poprawę w zachowaniu uczniów). Promując właściwe postawy wśród dzieci grono pedagogiczne reagowało na zachowania sprzeczne z obowiązującymi w szkole zasadami a chwaliło zachowania pożądane i bezpieczne. SP w Bukowie zorganizowała forum uczniowskie pod hasłem: „Normy społeczne kontra przemoc”, opracowała poradnik pt. „Bezpieczne ferie”, którego treść przedstawiona została na apelu. Z uczniami potrzebującymi pomocy pedagog i wychowawcy prowadzili na bieżąco indywidualne rozmowy, dotyczące problemów w relacjach z rówieśnikami. Wychowankowie byli wdrażani do samooceny swojego zachowania oraz przewidywania konsekwencji niewłaściwego postępowania, otrzymywali pomoc w rozwiązywaniu konfliktów z rówieśnikami. Prowadzone były karty samoanalizy niewłaściwego zachowania. Podejmowano interwencje w sytuacjach kryzysowych. Udzielono porad z zakresu rozwiązywania problemów w relacjach uczeń – uczeń, uczeń – rodzic, uczeń – nauczyciel. Zmodyfikowano istniejącą w szkole procedurę interwencyjną dotyczącą postępowania w przypadku palenia papierosów przez ucznia, sporządzono też wykaz sytuacji wymagających interwencji profilaktycznej. Wobec uczniów z obniżoną kontrolą własnego

zachowania i z agresywną postawą wobec innych osób wdrożony został arkusz obserwacji zachowań ucznia (ryzyko niedostosowania społecznego). Została zorganizowana impreza „Święto rodziny” integrującą społeczność szkolną ze środowiskiem lokalnym. Wśród rodziców przeprowadzono ankietę nt. samopoczucia i bezpieczeństwa uczniów w szkole. Z analizy ankiety wynikało, że większość dzieci czuło się w szkole bezpiecznie i chodziło do niej chętnie. 67% ankietowanych rodziców zadeklarowało, że dziecko zawsze chodziło chętnie do szkoły, 28% - że czasami. 54% rodziców zadeklarowało, że ich dziecko czuło się w szkole bezpiecznie, 42% - że dziecko raczej czuło się bezpiecznie w szkole. Dobrym zjawiskiem okazało się to, że większość dzieci, na zapytanie rodziców, dzieliło się różnymi spostrzeżeniami dotyczącymi pobytu w szkole (77% rodziców). Rodzice stwierdzili także, że najczęściej spotykanymi przypadkami przemocy były: popychanie, szturchanie, wyzwiska, obrażanie słowami, gestami, konflikty koleżeńskie z użyciem przemocy, wyśmiewanie. Zjawisko spożywania alkoholu i zażywania środków odurzających w ocenie ankietowanych rodziców nie występowało. Za miejsca mało bezpieczne rodzice uznali: korytarz, toaletę, boisko przed szkołą. Większość rodziców pozytywnie zaopiniowało pomoc wychowawców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów uczniów. Zdaniem dyrekcji szkoły należy jednak w większym stopniu angażować rodziców w sprawy szkoły i zachęcać do współdecydowania o sprawach szkoły, w tym współtworzenia dokumentów regulujących życie w szkole. W celu poprawy bezpieczeństwa trzeba ponadto kontynuować dotychczasowe działania, konsekwentnie karać uczniów łamiących swoje obowiązki i wchodzących w ryzykowne zachowania. W wyniku współpracy SP w Kijach z OPS-em oraz kuratorem i sądem rodzinnym 15 dzieci objętych zostało pomocą w zakresie dożywiania, a ich rodziny dozorem kuratora w celu zapewnienia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego.

W przypadku uczniów starszych, w wieku gimnazjalnym, prowadzono więcej zajęć z profilaktyki uzależnień oraz zapobiegania przemocy. W pomorskim gimnazjum realizowano programy takie jak: „Przemocy w rodzinie – STOP!”, „Agresji, przemocy mówimy STOP”, „Cyberprzemoc”, „Stop agresji”, „Przemoc wśród młodzieży”, „Bezpieczna szkoła”, „Nałogi mnie nie dotyczą”. W szkole funkcjonowała kolejny rok „Skrzynka zaufania”. Ponadto starano się wpłynąć na zachowanie młodzieży poprzez uświadomienie uczniom, że to oni w dużej mierze kształtują wzajemne stosunki i zasady współpracy w klasie. Stworzono system bezpieczeństwa, dzięki któremu uczniowie mogli bez obawy informować o przypadkach przemocy. W sytuacji uczniów zagrożonych demoralizacją i niedostosowaniem społecznym prowadzono rozmowy profilaktyczno-ostrzegawcze. W Gimnazjum nr 2 i Zespole Szkół w Sulechowie w celu zapobiegania przemocy

współpracowano z kuratorami rodzinnymi, sądowym wydziałem rodzinnym i nieletnich oraz policją. Podejmowano starania w rozwiązywaniu konfliktów między uczniami i uczono zasady wyjaśniania problemów.

Powyższe działania potwierdzają starania jednostek podejmowane w związku z realizacją założeń *Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego Gminy Sulechów na lata 2011-2015*. Jednocześnie pokazują wykonanie zadań zawartych w innych programach profilaktycznych z zakresu uzależnień (dotyczących problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii), co potwierdza współpracę różnych instytucji i organizacji w zakresie działań na rzecz poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemem zaburzeń psychicznych oraz pokazuje szeroki wachlarz środków stosowanych w celu zmniejszenia liczby zaburzeń, uzależnionych i skutków nałogów.